

STANISLAV STÜCKGOLD (1868-1933)

Magyarországi nyár, 1910-1912

Olaj, vászon, 60,5x70,5 cm
Jelezve jobbra lent: Stückgold

Kezdő ár: 5 000 000 Ft / 15 625 EUR
Becsérték: 9 000 000 – 12 000 000 Ft
Estimated value: 28 125 – 37 500 EUR

KIÁLLÍTVA:

- Neue Kunst. Hans Goltz műkereskedés 1913, vagy 1917
- Stanislav Stückgold 1868-1933. Städtisches Museum Wiesbaden, Städtische Kunstsammlungen Bonn, Städtische Galerie – München, 1958-1959, katalógus: 20. (*Sommer in Ungarn, 1915* címmel)
- Stückgold. Galerie Münsterberg, Basel, 1969. május - augusztus, katalógus: 51. (*Sommer in Ungarn* címmel)

1. Stanislav Stückgold: *Kettős arckép, 1910 körül magántulajdon*

2. Veress Erzsébet (Gretel Stückgold), *a festő feleségének portréja, 1910-es évek*

Stanislav Stückgold azok közé a külföldi származású művészek közé tartozik, akik a 20. század elején fontos kapcsolatban álltak a magyar képzőművészeti szcénával. Jelentősége a nagybányai „neós” törekvések, illetve a magyar fauve piktúra nemzetközi kisugárzása szempontjából megkerülhetetlen. Életútja több ponton is keresztezi néhány meghatározó magyar alkotó pályáját. A festő nagybányai működése után Galimberty Sándorral, Dénes Valériával, Perlrótt Csaba Vilmostal, vagy Bornemisza Gézával egyidőben Matisse iskolájába került. Ezt követően, akárcsak Mattis-Teutsch János – Hans Goltz felfedezettjeként – kapcsolatba került a Blaue

Reiter csoporttal, majd Herwart Waldenen keresztül a Der Sturm társaságával, Réth Alfréddal párhuzamosan. Az 1910-1913 közötti évek dokumentumokban nem épp dúskáló időszakának megértéséhez ezek a kereszteződések olyan információkkal, részletekkel szolgálhatnak, melyek sokban hozzájárulhatnak a magyar „neós”, illetve kubista festészet alaposabb feltérképezéséhez. Stückgold Varsóban született. Itt folytatta középiskolai tanulmányait, és ide tért vissza a zürichi és párizsi egyetemi évek után. A lengyel függetlenségi mozgalmat követően az orosz hatóságok kiutasították az országból. Egy támogató barát unszolására a művészi pálya

felé orientálódott, s 38 évesen Hollósynál kezdett festészetet tanulni Münchenben. Így került Nagybányára, ahol – Kishonthy Zsolt szerint – két nyarat töltött 1908-ban és 1909-ben. Már ekkor készült alkotásain kiforrott művészi eredményeket csillogtatott. Korai képei egyértelműen a modern felfogású „neósok” fauve hatásáról árulkodnak. Műveinek ragyogó színkezelése, valamint tömör, összefoglaló formavilága megelőlegezték sajátos, a nabik szimbolizmusával rokon egyéni modorát. 1909-ben, talán a „neósok” bátorítására Stückgold Párizsba utazott, ahol Matisse iskoláját látogatta. Hamarosan megjelentek képei a

Függetlenek Szalonjának (Société des Artists Indépendants) kiállításain is. Piktúrájára sokan felfigyeltek, s olyan művészekkel barátkozott össze, mint Guillaume Apollinaire, Henri Rousseau vagy éppen André Salmon. Apollinaire az 1912-es Salon des Indépendants kritikájában a következőket írta a *L'Intransigent* című lapban a 15. teremről: „*Stückgold* ennek a teremnek a legérdekesebb festője - egy nagy dekoratív képet állít ki, amelynek a rajza még emlékeztet Matisse-éra, ugyanakkor a színkezelése teljes mértékben egyéni.” A Függetlenek 1912-es kiállítását követően rendezte meg első önálló bemutatóját az akkori legjelentősebb müncheni galériás, Hans Goltz

műkereskedő termeiben. Ugyancsak 1913-ban részt vett a galéria 2. csoportos, illetve a berlini Herbstsalon (Der Sturm) tárlatán. Feltehetően a sikereknek köszönhetően költözött Münchenbe, ahol festőiskolát nyitott, és szoros kapcsolatba került a Der Blaue Reiter tagjaival. Franz Marc meghívta a csoport második közös kiállítására. Elismerése akkor ért zenitjére, mikor – immár másod ízben – Goltz 1917-ben újra önálló bemutatót rendezett számára.

Stückgold Hans Glotz galériájában a korszak legjelentősebb alkotói közé került. A műkereskedés 1913-as második csoportkiállításán olyan nevekkal szerepelt együtt, mint Derain, Braque,

Van Dongen, Javlenszkij, Kandinszkij, Klee, Matisse, Picasso, Schmidt-Rottlufft, vagy éppen Vlaminck. Villámkarrierje egy relatíve gyors stílusfejlődéssel párosult. A korai fauve-os nagybányai képek után, Párizsban Matisse és a kubizmus hatására az oldott, lazúrosan, vagy épp vázlatosan felvitt homogén színfelületeket határoló, markáns kontúrozás jellemezte piktúráját. A francia hatások eredményeképp a többnézőpontúság, a síkszerűen kiterített nézetek merész egymás mellé komponálása is általánossá vált festészetére. Az 1910-es évek közepén aztán egyre távolabb került a kubista képszerűsétől. A nabik szimbolizmusát tük-

3. Galimberti Sándor: Kaktusz csendélet, 1910 körül magántulajdon

4. Dénes Valéria: Virágcsendélet, 1908-1910 magántulajdon

5. Henri Matisse: Cserepes virág, 1912 National Gallery of Art, Washington

6. Stanislav Stückgold: Magyarországi kert (Ungarischer Garten) lappang, közli: Deutsche Kunst und Dekoration, 1917. 345 oldal

7. Stanislav Stückgold: Ablakban (Am Fenster) lappang, közli: Katalog der II. Gesamtausstellung. Neue Kunst-Hans Goltz, München, 1913. augusztus-szeptember, katalógus: 142/a

röző, a szürrealizmust megelőlegező „misztikus szemlélet” vált uralkodóvá piktúrájában. A szórványosan fennmaradt, és csak ritkán felbukkanó képeinek datálása talán éppen ezért sem egyszerű. A *Magyarországi nyár* egy 1958-ban megrendezett életműkiállításon például 1915-ös évszámmal szerepelt, annak ellenére, hogy a festő ekkor már dokumentáltan „misztikus szemléletű” alkotásokat készített. Stückgold az évtized közepére jelentősen eltávolodott a fauveizmus és a kubizmus formajegyeitől. Sőt közvetlen magyarországi kapcsolatai is felszámolódtak időközben.

A *Magyarországi nyár* keletkezésének pontos idejét egy közeli analógia, egy 1917-ben reprodukált mű könnyíti meg. A festő 1917-ben Goltz-nál rendezett második kiállítása kapcsán Kuno Mittenzwey tollából jelent meg kritika Stückgoldról a *Deutsche Kunst und Dekoration* című magazinban. Az írást kísérő illusztrációk között felbukkan egy *Magyarországi kert (Ungarischer Garten)* című alkotás, mely a *Magyarországi nyár* legközelebbi ismert analógiája. A két képre jellemző erős kontúrozás és szerkesztés a fauve festészetben belül 1910 körül „begyűrűző” kubisztikus hatásokról árulkodnak. A hangsúlyos címadás, valamint a jellegzetes, 1908-1909 környékén Nagybányán még ki nem mutatható stílus azt valószínűsíti, hogy Stückgold nemcsak 1908-ban és 1909-ben dolgozott Magyarországon. A két kép szoros stílári kapcsolata, valamint a festmények Dénes Valé-

ria, Galimberti Sándor, épp Matisse hatása alatt készült képeivel való rokonsága, arra enged következtetni, hogy Stückgold 1909 után is visszatérhetett hazánkba. De a két magyar témájú kép tájrészletei alapján az szinte biztosra vehető, hogy a festő már nem Nagybányán, hanem a korábban szintén Nagybányán pallérozódó Veress Erzsébet szülőfalujában Ildondán dolgozott. Ennek ellentmondani látszik az az életrajzi történet, miszerint Veress Erzsébet szülei hallani sem akartak lányuk Stückgolddal tervezett házasságáról. A szintén lázadó természetű nőt ezért 1909-ben, Párizsba szöktette, s soha nem tértek vissza Magyarországra. Azonban Stückgold stílusfejlődése, valamint a Matisse iskola vonzáskörzetében található párhuzamok alapján mégis valószínűbbnek tűnik, hogy a fenti két magyarországi alkotást 1910 és 1912 között festhette. Ez a két darab a korai nagybányai, és a már 1913-ban Münchenben kiállított – szintén reprodukcióról ismert – *Ablakban (Am Fenster)* című művek közé ékelődik, míg a magyarországi inspiráció kétségtelenségét az 1917-ben, a *Deutsche Kunst und Dekoration*-ban reprodukált analógia címadása alapján vethetjük el. Stückgold *Magyarországi nyár* című alkotása, a nagybányai fauve festészetből kiinduló utak egyik lehetséges irányát mutatja. Akárcsak Dénes Valéria, vagy Galimberti Sándor esetében a festmény, Matisse oldott színkezelésű „vadságának”, valamint a korai kubizmus „regulázó”, a kép szerkezetének nagyobb hangsúlyt igénylő modorának szimbiózisát hordozza.

KASZÁS GÁBOR

